OVERGEDRUKT

UIT

„OUDE KUNST"

October 1917, No 1

XLV :-
293

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Rp. 296.100.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Afb. 7. Onbekende Meester. Portret van Sayfoedin, Koning van Tidore.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XLV 293

0000105344 8

0010-75648424

NEDERLANDSCHE SCHILDERIJEN IN HET MUSEUM CZARTORYSKI TE KRAKAU

DOOR

Dr. HANS SCHNEIDER.

De gebeurtenissen van het eerste oorlogsjaar hebben de belangstelling voor het oosten van Midden-Europa, en daarmede ook voor de stad Krakau, „het Neurenberg van het Oosten", verlevendigd. Onder de kunsthistorici en kunstvrienden zijn er niet velen, die Krakau kennen met zijn vorstelijk Czartoryski museum, en de reden waarom het in den laatsten tijd weder vaak genoemd werd, is voornamelijk deze, dat in 1914 de drie beste stukken dier verzameling, t. w. Rafaëls heerlijk portret van een jongen man, Leonardo's (?) dame met een hermelijn op den arm en Rembrandt's beroemde landschap met den barmhartigen samaritaan, wegens den dreigenden inval der Russen naar Dresden zijn overgebracht, waar ze tijdelijk in het museum zijn tentoongesteld en zoodoende in een grooter kring bekend geworden. Hierdoor is het wetenschappelijk onderzoek zeer gebaat geworden en zijn reeds verscheiden resultaten verkregen.[1])

Voordat wij ons met de Krakau'sche stukken bezig houden, een kort woord over de stichters en de bezitters van het museum. Vorst Adam Czartoryski (1734—1823) en zijn kunstlievende vrouw Isabella (1746—1835) hebben bijna alles wat thans tot het museum te Krakau behoort zelf verzameld. De liquidatie van de groote Fransche particuliere verzamelingen in de tweede helft van de XVIII^{de} eeuw en de groote beroering, die de tijd van Napoleon in het kunstbezit teweegbracht, bood de schoonste gelegenheden aan, om de hand te leggen op stukken, die vroeger in beroemde particuliere verzamelingen hun vaste verblijfplaats hadden. In het park van het kasteel Pulawy aan den Weichsel ten zuiden van Warschau liet de vorstin voor hare schatten een museum bouwen, een „Gothiek huis" naar den smaak van dien tijd, dat nog behouden is. In 1830 werden de verzamelingen wegens de Poolsche revolutie naar Parijs gevoerd, waar de vorst het hotel Lambert had gekocht. Daar bleven ze tot omtrent 1870, toen zij naar Krakau werden overgebracht.[1])

Heden behoort het museum aan den vorst Adam Czartoryski en zijn vrouw Marie Louise, geb. gravin Krasinska. Beiden worden tot de rijkste particuliere verzamelaars van de wereld gerekend, daar ook nog het zelden bezochte kasteel Goluchow in Silezie aan de Poolsche grenzen, met zijn fabelachtige rijkdommen, vooral op het gebied der kunstnijverheid, hun als „familie-fideicommis" toebehoort. Met dit slot en zijne schatten, waarover reeds in andere tijdschriften geschreven is en waarvan de belangrijkste stukken eveneens naar Dresden in veiligheid zijn gebracht, zullen wij ons thans niet bezig houden,[2]) doch onze beschouwingen beperken tot die stukken in het Krakausche museum, die men niet naar Dresden heeft gebracht en die dus daar thans nog aanwezig zijn. Voorzeker zijn zij, afgezien van de bovengenoemde drie voornaamste stukken, belangrijk genoeg.

Met Polens bloeitijd en de oudere geslachten van de Czartoryski-familie staat een groot getal prachtige kunstvoorwerpen in verband, alsmede een rij van afbeeldingen door Poolsche schilders, die ons de ridderlijke aristocraten van het voormalige koninkrijk en hunne schoone echtgenooten, alsook menige roemrijke episode uit die tijden vertoonen. Van oude meesters trekken vooral eenige goede venetiaansche stukken onze aandacht, waaronder een mooie Palma vecchio. Van drie Cassone-stukken is wel dat, wat aan Michele da Verona, vroeger aan Sellaio, werd toegeschreven, het belangrijkste. De Duitsche school is door een fraai mansportret in den trant van B. Bruyn, alsook door een annunciatie in den trant van Veit Stoss uitstekend vertegenwoordigd. Naast een reeks Fransche portretten uit de XVI^{de} eeuw neemt de Neder-

[1]) Over het schilderij van Rafaël zie men mijn opstel in „Oud Holland" XXXV 1917 blz. 34 volgg. met literatuuropgave; over den zoogenaamden Leonardo zie Bode in het „Jahrbuch der Kgl. Preuss. Kunstsammlungen" 1915 en E. Möller in „Monatshefte für Kunstwissenschaft" IX 1916 blz. 313 volgg.

[1]) In Parijs werden enkele van de beste stukken der verzameling tijdens hun verblijf aldaar door Braun gefotografeerd.

[2]) „Zeitschrift für bildende Kunst" N. F. XXVI 1915 en „Der Cicerone" VII 1915, blz. 131 volgg.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.ENW.

Afb 1. D. Bouts (?), Annonciatie.

landsche school onze aandacht geheel in beslag. Daar juist op dit oogenblik een groote wetenschappelijke catalogus in voorbereiding is, is het wellicht de moeite waard om hier de aandacht op deze stukken te vestigen en wellicht aldus den stoot te geven aan nuttige discussies.[1])

De primitieven van de XV^de^ en XVI^de^ eeuw zijn door eenige zeer opmerkelijke schilderijen vertegenwoordigd. Dicht bij *Dirk Bouts* staat een annunciatie (Paneel 48 × 33, afb. 1), waaraan in de vakliteratuur nog te weinig aandacht is geschonken. Het is een van de kleine paneeltjes uit Bouts' atelier, van zulk een fijnheid in de uitvoering, dat men geneigd is, het aan den meester zelf toe te schrijven. De kompositie is waarschijnlijk aan Rogier van der Weyden ontleend (annunciatie te München[2]).

Het stuk vertoont de nauwste verwantschap en overeenstemming met het schilderij in de Ermitage te Petersburg, dat hetzelfde onderwerp behandelt; en nog meer zelfs met een zittende madonna in het Louvre (No. 2195 „Rogier v. d. Weyden"), die Friedländer onlangs voor een eigenhandig werk van Bouts heeft verklaard.

Ook het borstbeeld van Christus (Paneel 34 × 25, afb. 2) komt mij belangrijk voor, alhoewel men hier met een copie naar *Bouts* te doen heeft. Het vertoont hetzelfde gezichtstype, dat in vele werken van Bouts voorkomt (avondmaal in Leuven, opstandingsschilderijen in München en Valencia, enz.). Wat echter opvalt is dat het een borstbeeld is, gelijk ook de bekende en in vele copieën bewaard gebleven Salvatores van Jan van Eyck dit vertoonen. Het gewone type voor de tijden van Rogier en Bouts is de afbeelding van den lijdenden of zegenenden Heiland ten halven lijve mèt de handen, een type dat wij in talrijke exemplaren kennen, die in de meeste musea op den naam van Rogier, Bouts of Nederlandsche school staan. Nu schijnt echter inderdaad Dirk Bouts volgens van Manders opgave een stuk in den trant van het Krakau'sche gemaakt te hebben: „ick hebbe gesien binnen Leyden, van hem een stuck met twee deuren: in 't midden was een tronie van eenen Salvator, in 't een deur eenen S. Petrus, in 't ander een S. Paulus tronie, waer onder stondt met gulden letters geschreven in Latijn dees meninghe: Duysent vier hondert en twee en tsestigh Jaer nae Christus geborte, heeft Dirck, die te Haerlem is gebooren, my te Loven ghemaeckt, de eeuwighe rust moet hem ghewerden. Dese tronien zijn omtrent soo groot als 't leven, en nae sulcken tijdt uytnemende gedaê, en seer net, met fraey hayr en baerden: Dit is te sien tot d'Heer Jan Gerritsz. Buytewegh, wesende al t'ghene dat ick weet van zijn wercken aen te wijsen: en is doch ghenoech om betuygen, wat uytnemende Meester Dirck is geweest, en in wat tijdt hy gheleeft, en zijn wercken in sulcken grooten volcomenheydt gedaen heeft". Mogelijk is het dus, dat we in het Krakau'sche schilderij (afb. 2) een copie naar het middenstuk van dit verloren gegane werk vóór ons hebben.

Onder de talrijke stukken uit de school, die zich om *Rogier van der Weyden* groepeert, neemt zeker de madonna met biddend opgeheven handen een hoofdplaats in (Paneel 43 × 29½, afb. 3.). In hare lijnen herinnert deze schilderij aan de vrouwenkoppen van de beweening in het Escoriaal en aan de bekende fraaie zilverstiftteekening in het Louvre. Het stukje is vermoedelijk in Rogiers werkplaats of naar zijn ontwerp gemaakt.

De aantrekkelijke afbeelding van een schrijvende jonkvrouw door den *„Meister der weiblichen Halbfiguren"* heeft reeds te voren de bizondere aandacht getrokken en is in Wickhoff's bekend opstel over dien meester goed weergegeven.[1]).

Van den zeldzamen Mechelschen schilder *Frans Boels* († ± 1595—1600), die naast Jacob Savery en G. Hoefnagel als leerling van zijn stiefvader Hans Bol bekend is, zijn slechts zeven werken (in Hermannstadt

[1]) Tot nu toe bestaat er slechts een beknopte catalogus in het Poolsch. Enkele gegevens daaruit en ook de fotografieën van de schilderijen, die ik nog niet gezien heb, dank ik aan de vriendelijkheid van Dr. H. von Ochenkowski, directeur van het Czartoryski museum.

[2]) Of een gelijksoortige annunciatie met kleine figuren in Antwerpen (Cat. 1911 No. 396) aan dezen meester zelf moet worden toegeschreven, is ook nog niet uitgemaakt. Zie over deze kwestie F. Winkler, der Meister von Flémalle und Rogier van der Weyden, Strassburg 1913, blz. 128 en daartegen Friedländer, von Eyck bis Brueghel, Berlin 1916, blz. 28.

[1]) Jahrbuch der Kunstsammlungen des ah. Kaiserhauses, Wien 1901.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

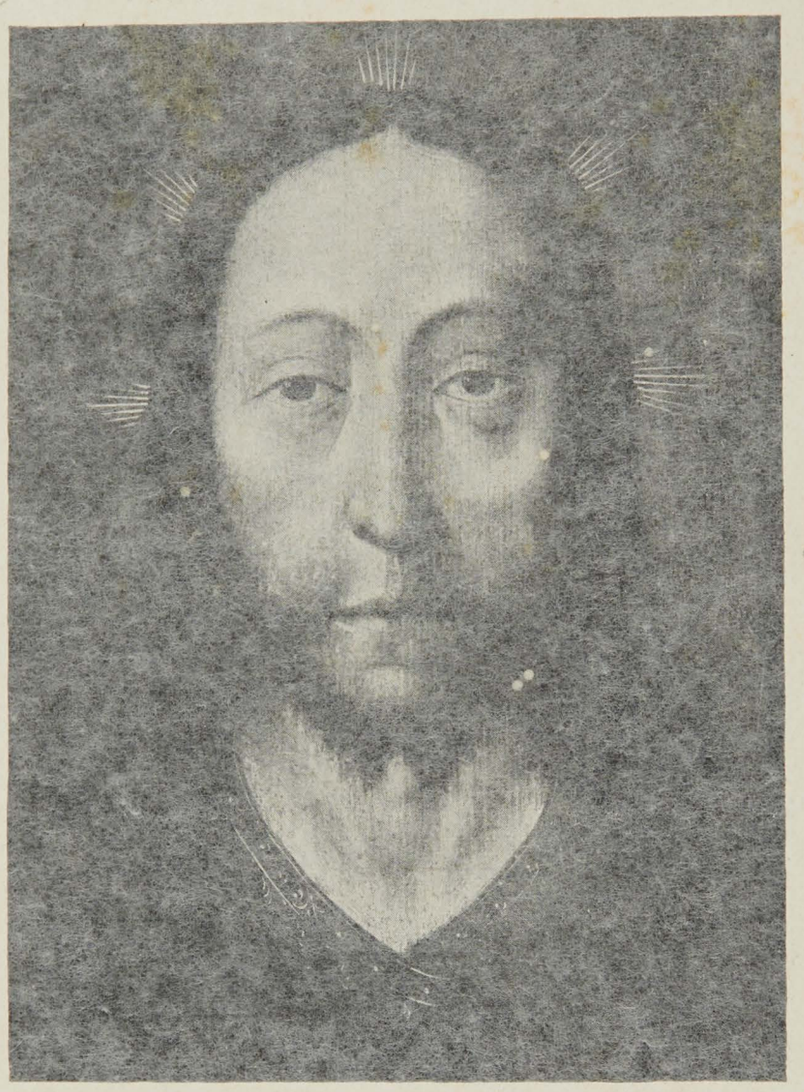

Afb. 2. D. Bouts (copie), Christuskop.

en Stockholm) bekend, waarop Th. v. Frimmel het eerst de aandacht heeft gevestigd [1]). Het zijn sierlijke landschapminiaturen in gouache op perkament, in Bol's trant. Van het fijne voorjaarslandschap van 1594 in Stockholm vinden we een oude ietwat kleinere repliek te Krakau (gouache op perkament 12 × 18). Het blad is belangrijk en ook onderhoudend door de vele figuurtjes, waarmee het landschap gestoffeerd is: links een tuin vol tuiniers van beide geslachten, die met den tuinarbeid van het vroege voorjaar bezig zijn, terwijl rechts op een breeden wal voor een slotgracht een elegant gezelschap zich vermeit in de zoele voorjaarslucht.

Ik waag mij niet aan een beslissing of de twee voorzeker uitstekende copieën naar Titiaan werkelijk van de hand van *Antonie Moro* zijn, zooals de catalogus zegt. Het is zeker, dat deze meester vaak den grooten Venetiaan gekopieërd heeft en het is dus best mogelijk, dat hij ook deze beide portretten, waarvan het eene Karel V (Paneel 105 × 83) [1]), het andere een mij onbekenden persoon voorstelt, heeft geschilderd.

Een klein in wit en bruin geschilderd portretje (Doek 33 × 21), dat op naam van *A. van Dijck* staat, was ook in 1899 op de Antwerpsche jubileumtentoonstelling te zien (No. 66, door Braun gefotogr.). Een valsch opschrift van veel lateren datum noemt de daarop voorgestelde „Lady Pembrock". Lionel Cust hield het stukje voor een schets voor de bekende groote portretten van Beatrice de Cusance in Windsor en Warwick Castle [2]). Werkelijk komt de houding overeen, maar het gezicht is dat van een andere, onbekende persoon. Liever wil ik mij bij de meening van Bredius aansluiten [3]), die dit en de meeste andere stukjes van dien aard voor leerlingenwerk houdt,

[1]) „Repertorium für Kunstwissenschaft" XIX 1896 blz. 115 volg. en „Blätter für Gemäldekunde" I 1905 blz. 42 volg. met afbb.

[1]) Van andere copieën naar het verloren origineel van dit schilderij van Titiaan, dat in 1548 tijdens den Rijksdag in Augsburg is ontstaan, bevindt zich er een bij vorst Fugger-Babenhausen in Augsburg met het jaartal „Anno 1548" (afb. bij Fischel, Tizian, Klassiker der Kunst, 4. Aufl., blz. 226), het andere in het Provinzial-Museum te Hannover (Cat. 1891 No. 348 „Niederl. Schule nach Tizian"), vroeger eveneens aan Moro zelf toegeschreven.

[2]) Lionel Cust. A. v. Dyck, London 1903.

[3]) „De Nederlandsche Spectator" 1899 No. 34.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Afb. 3. Rogier v. d. Weyden (atelier), Madonna.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Afb. 4. C. Netscher, Jongensportret.

voor werk b.v. van Gonzales Coques, die immers „de kleine van Dyck" heette (Koper 25 × 35½).

Een niet te versmaden werk is de smidse in een rotslandschap van *David Teniers d. j.* (Doek 64 × 80 gem.). De architectuurschilders zijn door een interieur van een Brabantsche kerk van *P. Neefs* vertegenwoordigd (Koper 25 × 35½).

Behalve de genoemde Vlaamsche meesters is ook de Hollandsche school in het Krakausch museum uitstekend vertegenwoordigd, zelfs wanneer men het prachtige landschap van Rembrandt niet meetelt.

De lezende grijsaard, die met een boek op zijn knieën bij een tafel zit, voor en op welke boeken, een aardbol en allerlei wetenschappelijke instrumenten liggen, gaat voor een werk van *Gerard Dou* door (Paneel 43½ × 35) [4]). Bij nader toezien lijkt het ons toch niet knap genoeg in de schildering, om op den naam van dezen meester aanspraak te maken. Wij denken eer aan een anderen Leidschen meester uit dien tijd, b.v. Jan van Spreeuwen.

Interessant is de kelderscene, die aan *Godfried Schalcken* wordt toegeschreven (Paneel 44 × 35). Het stuk stelt een man voor, die met een kaars in de hand een meisje het hof maakt, dat, vóór een vat geknield, aan het wijnproeven is. Op den grond staan een brandende lantaarn en andere voorwerpen. Het paar wordt door een vrouw bespied, die met een brandende lamp door een achterdeur binnenkomt. Het stuk is een belangrijke bijdrage voor de kennis van Schalckens Leidsche studiejaren. Het is n.l. in de compositie nauw verwant aan het gelijksoortige schilderij van Dou in Dresden (een jongen met een meisje in een wijnkelder). In een reeks van kunstlichtschilderingen heeft Schalcken Dou nagevolgd en ook op dit stukje zit het verschil met Dou's stuk — behalve eenige kleinigheden in het bijwerk — eigenlijk alleen maar in de „pointe" van het motief.

Een prachtig werk van *Caspar Netscher* is de afbeelding van een onbekenden jongen in Poolsche dracht (Paneel 26 × 21½, afb. 4). Het was eertijds het sieraad van het „Cabinet le Brun" en is door A. F. Hemery in 1778 in het plaatwerk over deze verzameling gegraveerd. Omstreeks 1800 kwam het aan de familie van de tegenwoordige bezitters. Vroolijk steekt de blauwe mantel over den schouder van den knaap af tegen het geel van zijn jasje.

Het raadsel van de identiteit van den persoon voorgesteld op afbeelding 5, en die van den schilder wacht nog op eene oplossing. (Paneel 72½ × 57). De schoone figuur spreekt genoeg voor zichzelf om een verdere beschrijving overbodig te maken. De catalogus schrijft het schilderij toe aan Pieter Nason. Kenners hebben ook Janssens van Ceulen, Hanneman en Ludolf de Jongh genoemd. Misschien herkent een der lezers den afgebeelde, wiens identiteit nog onbekend is gebleven.

De Hollandsche landschapschildering is door enkele goede meesters vertegenwoordigd. Van *Thomas Heeremans* zien we twee karakteristieke landschappen. Het eene (Doek 64 × 83, gem. en 1685 gedat.) vertoont een dorp aan een rivier, die wemelt van booten, volgepropt met passagiers; het andere (Doek 61½ × 75) het drukke gedoe op het ijs van een gracht, die langs een stadswal loopt. Als pendanten hangen in het museum Czartoryski twee landschappen van *Schoeff* (Paneel 46 × 57, gedateerd 1647 en 1649), die een weg langs een rivier en een visschersschuit weergeven. Van *Jan Wynants* is er een duinlandschap met twee hengelaars en andere figuren (Paneel 22 × 31).

Het belangrijkste stuk uit de Haarlemsche school is wel het gezicht op een stadspoort van *Gerrit Berckheyde* (Paneel 39½ × 55, gem., afb. 6). Zonder veel moeite herkenden wij daarin een tot nog toe niet bekend zeer interessant gezicht op de Kleine Houtpoort in Haarlem [1]). Bij het beschouwen van de afbeelding betreurt men het opnieuw, dat zoo'n karakteristiek bouwwerk nog zoo kort geleden (in den jare 1873) zonder eenig grondig motief werd afgebroken. Het moet in zijn uitdagende weerbaarheid, met zijn kleurige afwisseling van natuur- en baksteen in die schilderachtige omgeving een heerlijk

[4]) Afgeb. bij W. Martin, G. Dou, Klassiker der Kunst, blz. 62.

[1]) Voor afbeeldingen van deze poort zie men K. J. Berger, der holländische Stadttorbau, dissertatie, München 1908, en den bekenden historischen atlas voor Haarlem in het Gemeente-Archief aldaar. Vgl. ook C. J. Gonnet, de wallen en poorten van Haarlem, Haarlem 1881, blz. 19 volgg.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gezicht hebben opgeleverd. Als merkwaardigheid vermelden wij, dat Pieter Jansen Berkhout in 1571 deze poort naar een teekening van Maerten van Heemskerk gebouwd heeft. Wanneer men nagaat, hoe sterk deze meester als schilder italianiseerde en hoe al zijn schilderijen een grondige studie van de oudheid verraden, dan is men verrast, dat dit bouwwerk in zijn knoestige massaliteit den indruk maakt van een oorspronkelijk noorsch kasteel.

François Valentijn geeft in zijn „Oud en Nieuw Oost-Indieën" (1724 I blz. 106 volgg.) uitvoerige inlichtingen en vele historische gegevens over dezen man, waaruit wij het volgende hebben geput. In 1657 werd Saiffoddien „alleen door toedoen der E. Maatschappij" tot 11den sultan van het eiland Tidore in de Molukken aangesteld met voorbijgaan van zijn ouderen broeder Goranja. Onze zegsman geeft ons een uitstekend karakterbeeld van den

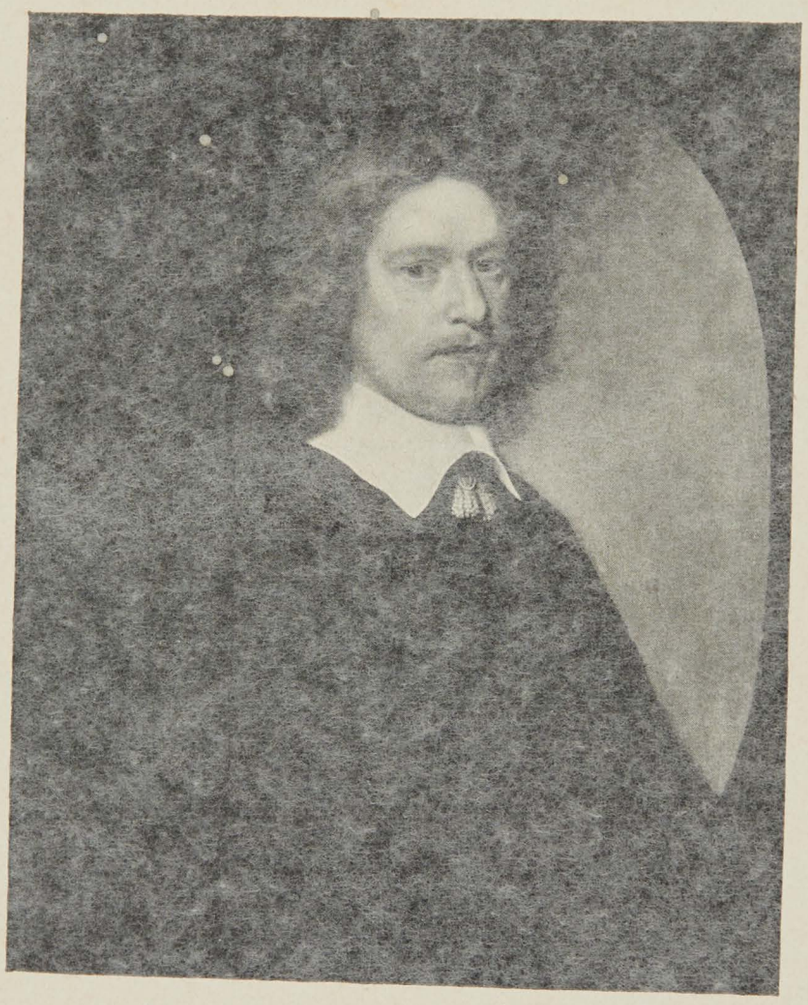

Afb. 5. Onbekende meester, Mansportret.

Door zijn kracht heeft het dan ook in 1573 den aanval van de Spanjaarden kunnen weerstaan.

Als slot geven wij nog de afbeelding van een voor Holland cultuurhistorisch zeer belangrijk portret, dat tot nog toe niet de aandacht had getrokken. Het stelt „Sayfoedin Koning van Tidore" voor (Paneel 31 × 23½, afb. 7). Hoewel het stuk veel geleden heeft, kunnen we toch het energieke, hoogmoedig trotsche gezicht van dezen oosterling bewonderen, dat een sterk arabisch type heeft. Zijn kleeding is met sieraden overladen en om zijn hoofd en lijf is een touw gewonden. Opvallend is het, dat de rechterhand in een draagverband rust, dat van den nek afhangt. [1]).

vorst. Hij is de prototype van den oosterling, en Valentijns beschrijving past volkomen bij den indruk, dien het aanschouwen van den afgebeelde maakt.

„Dit was een vorst van veel verstand, maar ook wijs in zijn eigen oogen en hierdoor zeer kregelig, lichtgeraakt en zeer eigen-zinnig, zo tegen de Konigen van Ternate, als tegen de E. Maatschappij, als hij maar gelegenheid vond, om het te konnen toonen. Hij word voor den verstandigsten en geleerdsten in de gansche Moluscos gehouden, dat hem ook zoo trots en opgeblazen maakte, dat hij al zijn woorden als Godspraaken hield en die van alle andere, daar hij wat over te zeggen had, ook zo dede erkennen. Zijn stijl van spreken en schrijven

[1]) Om nadere inlichtingen omtrent dit portret te verkrijgen, hebben wij ons gewend tot den uitnemenden kenner van Ned. Oost-Indië, den heer G. P. Rouffaer. Aan diens groote welwillendheid hebben wij de gegevens te danken, die in deze opmerkingen omtrent dit schilderij verwerkt zijn. Hij zelf is voornemens, om in de „Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Nederl.-Indië" uitvoerig op dit portret terug te komen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Afb. 6. G. Berckheyde. De Kleine Houtpoort te Haarlem.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

was zeer duister, vol bewimpelingen, gelijkenissen, zinnebeelden en raadselen, zodat men menigmaal, om met zijn Hoogheid teregt te geraken, eerst weder even duister tegen hem spreken moest, 't geen hem dan noodzaakte zich klaarder te uitten. Hij was trots en de Spaansche grootsheid en trant van leven hem zeer eigen .... Hij hield zeer veel van den uiterlijken glimp en eere, die men hem aandeed, 't geen met voorzichtigheid geschieden moest, aengezien, als men hem deze of gene bijzondere eere tweemal bewezen had, hij dit de derdemaal, als of 't een regt was, wel zeer stout eischte, hoewel hem dit altijd niet ingewilligt wierd. Aan de andere zijde, was hij als het zijn belang vorderde of wanneer hij dezen of genen Gezaghebber, landvoogd, of zelf een minderen, maar wel zetten mogt, gansch niet karig om zelven ten hemel toe te prijzen en zakken vol walgelijke loftuiterijen te geven.... Hij was bijzonder, gelijk mede zijn zoon, de Prins Ceram, tot tuisschen en speelen genegen, ... ook was hij vrij sterk tot den drank genegen; het welk egter hem niet belette, veel beeter order op zijne zaken in 't gemeen, en in 't bijzonder op die van 't gerigte, dan de koning van Ternate, te stellen.... Dien hij eens haatte, haatte hij doodelijk en onverzettelijk; maar dien hij weder beminde, beminde hij zeer sterk, 't geen te zien was aan een oud versleten hoedje, zijn Hoogheid door den Heer Abraham Verspreet eens vereert, waarvoor hij nog die zelve agting behielt, die hij voor dien Heer in zijn leven, en regeering, gehad hadde. Den heer Franks mogt hij zien nog lugten, ja wilde met zijn Agtbaarheid niet eens spreken, omdat zijn Ed. naar Batavia geschreven had, dat hij met de Lazery (een droevig quaal die hem tot zijn dood aankleefde) bezogt was.... Hij heeft zeer lang geregeert; dog in 't midden van zijn regeering omtrent 't jaar 1673 of 1674 is hij door de afschuwelijkste ziekte van Indiën, de Lazery genaamt, aangetast, om welke men hem in eenige jaaren niet alleen heeft moogen zien; maar hij is ook genootzaakt geweest zijn rijk eenige jaren voor zijn dood aan zijn jongsten zoon Kaitsjili Ceram, over te geven. Hij stierf omtrent het midden van 't jaar 1707 in Julius of Augustus".

De slotzin geeft ook de verklaring voor het dragen van de rechterhand in een verband: die hand was al reeds door de melaatschheid aangetast! Daarmee zou ook de volgende passage uit een brief overeenkomen: „soo heeft oock Quitchily Seyfodin, u soon, gesonden desen brief *met syn lincker palmhant* aen syn vader, den Gouverneur Generael." [1])

Naar mij van deskundige zijde werd medegedeeld, is dit portret een zeer zeldzaam unicum. Mocht een of ander lezer van dit tijdschrift een ander dergelijk portret kennen, dan zou hij het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië een grooten dienst bewijzen door daarvan melding te maken.

Waar kan dit portret wel vandaan komen? Het is reeds vóór 1828 in het bezit van de familie Czartoryski gekomen, want in den catalogus van het „Gothike huis" in Pulawy, te Warschau in dat jaar gedrukt, komt het onder No. 1525 voor. Heeft het oorspronkelijk deel uitgemaakt van een serie? Dr. C. Hofstede de Groot had de vriendelijkheid, mij op de volgende interessante aanteekening in een verkoopingscatalogus te wijzen: in de veiling van de Wede G. Cocq, geb. G. v. d. Polder, op 2 October 1769 te '-Gravenhage gehouden, kwam voor: „De volgende tot (No.) 162 inclusive zijn portraitjes van alle de Gouverneurs Generaal van Nederlands Indiën compleet zedert den Jaare 1610 tot 1735 en de meeste met hun Wapens, zijnde alle in zwarte lijste en van ééne groote, ieder hoog 14 breed 11 duimen (= ± 37,8 × 29,7 c.m.), als No. 140 een Pourtrait van de Koning van Ternaten". Dan volgen alle gouverneur-generaals van Pieter Both tot Dirk van Cloon toe. Waar al deze stukken schuilen is mij niet bekend. [2])

Bij het onderzoek naar den naam van den schilder tasten wij in het duister, daar een signatuur ontbreekt. Wèl kennen wij de namen van een reeks van schilders, die naar Indië zijn gegaan. Wie kan echter de gelukkige avonturier zijn geweest, die naar het afgelegen kleine Tidore is afgedwaald en tot den menschenschuwen zieken koning is doorgedrongen? In elk geval zijn wij hem zeer dankbaar, dat hij ons deze treffende karakteriseering van een door een tragisch noodlot bezochten mensch heeft nagelaten.

[1]) Dagh-register gehouden int Casteel Batavia, 1667—67. Den Haag 1895, blz. 365 volgg. Het is zeer de moeite waard, in dat werk eenige brieven van Sayfoedin met hun rijk gebloemde, oostersche uitdrukkingen na te lezen.

[2]) Zulke serieën maar alle zonder den oosterschen vorst) komen voor: 1.) in veiling 12 December 1865 te Amsterdam, koper 30 × 23 c.m.; 2.) in het Rijksmuseum te Amsterdam (Cat. 1912 Nos. 306-328); 3.) in het ministerie van Koloniën in den Haag; 4.) te Weltevreden (Batavia). Over deze schilderijen zonder eenige kunstwaarde zie G. P. Rouffaer in „Oud Holland" XII 1894 blz. 194 volg.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OpCARD 10